

Haridus- ja Teadusministeerium

**TÄISKASVANUHARIDUSE ARENGUKAVA
2009-2013**

September 2009

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
TÄISKASVANUHARIDUSE VALDKONNA HETKEOLUKORRA ANALÜÜS 2009.....	6
SEOSED TEISTE ARENGUKAVADEGA.....	16
TÄISKASVANUHARIDUSE ARENGUKAVA ÜLDEESMÄRGID.....	17
EESMÄRK 1. TÖÖTURU OLUKORRA JA MAJANDUSSITUATSIOONI PARANDAMISELE KAASAAITAMINE TÄISKASVANUTE KOOLITUSE KAUDU.....	18
Meede 1.1. Tööturukoolituse teenuse tõhustamine ja töötutele suunatud koolitusvõimaluste mitmekesistamine	18
Meede 1.2. Koolituste pakkumine töö kaotamise ohus või alahõivatud inimestele.....	19
Meede 1.3. Täiskasvanutele pakutavate koolituste asjakohasuse tagamine	20
EESMÄRK 2. HARIDUSSÜSTEEMI AVATUMAKS MUUTMINE TÄISKASVANUD ÕPPIJATELE TASEMEÕPPE PAKKUMISEL	20
Meede 2.1. Üldhariduslikule õppele ligipääsu suurendamine, prioriteediks on põhiharidusega inimeste tagasitoomine haridussüsteemi.	20
Meede 2.2. Kutseharidusele ja kõrgharidusele ligipääsu suurendamine	22
EESMÄRK 3. MITTEFORMAALSE ÕPPE VÕIMALDAMINE TÄISKASVANUTE KONKURENTSIVÕIME TÕSTMISEKS NING LOOVUSE, ANNETE, INITSIIATIIVI JA SOTSIAALSE VASTUTUSTUNDE ARENDAMISEKS.....	23
Meede 3.1. Mitteformaalse (töölase ja vabaharidusliku) koolituse pakkumine.....	23
EESMÄRK 4. KOOLITUSE KVALITEEDI JA PAINDLIKKUSE TAGAMINE, TEADLIKKUSE TÕSTMINE.....	24
Meede 4.1. Koolituspakkumise ja koolituste sisu vastavusse viimine tööturu ja sihtgrupi vajadusega.....	25
Meede 4.2. Koolituse kvaliteedi tagamine.....	25
Meede 4.3. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA)	27
Meede 4.4. Õppimise vajalikkuse teadvustamine, teadlikkuse tõstmine õppimisvõimalustest	28
EESMÄRK 5. TÄISKASVANUHARIDUSE JUHTIMINE OSAPOOLI KAASAVALT JA EFEKTIIVSELT	28
Meede 5.1. Täiskasvanuhariduse jätkusuutliku finantseerimise tagamine	28
Meede 5.2. Täiskasvanuhariduse süsteemi mõjus juhtimine	29
ARENGUKAVA FINANTSPLAAN.....	31
ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, JUHTIMINE JA SEIRE	36

SISSEJUHATUS

„Täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013“ on jätkuks „Elukestva õppe strateegiale 2005-2008“. Arengukava pealkirja on võrreldes varasemaga muudetud, kuna elukestev õpe hõlmab kogu elu jooksul ette võetud õppetegevusi, käesolev dokument keskendub aga õppimisele täiskasvanueas.

Noorte esma- ja huvikoolituse peamiseks strateegilisteks alusdokumentideks on „Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013“, 2009. aasta lõpus Vabariigi Valitsusele esitatav „Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2009-2013“ projekt, „Eesti kõrgharidusstrateegia 2006-2015“ ning „Noorsootöö strateegia 2006-2013“. Täiskasvanuhariduse arengukava seost nimetatud dokumentide ning teiste asjasse puutuvate arengukavadega on kirjeldatud arengukava peatükis „Seosed teiste arengukavadega“. Kõiki haridusvaldkonna dokumente seob omakorda Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava „Tark ja tegus rahvas“.

„Täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013“ koostamiseks esitati 2008. aastal Vabariigi Valitsusele „Eesti täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013 koostamise ettepanek“, kus toodi välja valdkonna olukorra analüüs 2008. aasta seisuga. Vabariigi Valitsus kiitis arengukava koostamise ettepaneku heaks 4. detsembril 2008 korraldusega nr 484 ja andis HTMile ülesande esitada arengukava koos rakendusplaaniga Vabariigi Valitsusele hiljemalt 1. augustiks 2009.

Koos arengukava ning rakendusplaaniga esitatakse Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks ka „Elukestva õppe strateegia 2005-2008“ lõpparuanne. Üldjoontes võib öelda, et suurem osa strateegias välja toodud eesmärkidest on täidetud. Strateegia peamiseks eesmärgiks oli parandada täiskasvanud inimeste võimalusi osaleda elukestvas õppes ning tõsta seeläbi 25-64-aastaste koolituses osalejate osakaal 10 protsendini. 2008. aastal oli see näitaja 9,8 %, ületades Eesti kõikide varasemate aastate tulemusi.

„Täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013“ on ette valmistanud Haridus- ja Teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talitus koostöös haridus- ja teadusministri juhitava Täiskasvanuhariduse Nõukoguga ning mitmete teiste valdkonna ekspertidega. Arengukava koostamisel lähtuti Vabariigi Valitsuse 2005. aasta määrusest nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“.

Vastavalt nimetatud määruses kehtestatud nõuetele koosneb arengukava järgmistest osadest:

- valdkonna arengukava kestus;
- seosed teiste arengukavadega;
- arengukava koostamises, täiendamises, elluviimises, hindamises ja aruandluses osalevad asjaomased ministeeriumid, kaasatud huvitatud isikud ja asutused;
- hetkeolukorra analüüs, mis sisaldab valdkonna probleemide ning olemasolevate võimaluste analüüsi;
- strateegilised eesmärgid, mis väljendavad valdkonna arengukava elluviimise perioodil taotletavat mõju ja mille saavutamine on mõõdetav või hinnatav;

- meetmed, mis on erinevate tegevuste kogumid strateegiliste eesmärkide saavutamiseks;
- maksumuse prognoos, mis sisaldab valdkonna arengukava hinnangulist kogumaksumust ja maksumuse jaotumist aastate või teiste perioodide vahel. Valdkonna arengukava maksumus esimese nelja aasta lõikes on välja toodud meetmete kaupa;
- juhtimisstruktuuri kirjeldus, mis sisaldab valdkonna arengukava koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse koordineerimiseks rakendatavate tegevuste kirjeldust.

Valdkonna analüüs on koostatud 2008. aastal ettevalmistatud arengukava koostamise ettepaneku põhjal, kuid kuna 2009. aasta jooksul leidsid Eestis ja maailmas aset laialdased muudatused majandussituatsioonis ning tööturul, võeti neid muudatusi arvesse nii arengukava analüüsis osas kui ka eesmärkide ja meetmete koostamisel.

Arengukaval on kolm peamist eesmärki. Esimene neist on sama, mis elukestva õppe strateegial aastateks 2005-2008 – arengukava elluviimine võimaldab täiskasvanutele parema ligipääsu nii formaalharidusele kui mitteformaalsele õppele, mille eesmärgiks on parandada inimeste teadmisi ja elanikkonna haridustaset ning tõsta elukestvas õppes osalejate osakaalu 25-64-aastaste hulgas aastaks 2013 13,5% tasemele. Algselt oli plaanis lähtuda eesmärgi seadmisel olemasolevatest arengukavadest, kus on planeeritud sama eesmärk – nt „Inimressursi arendamise rakenduskava 2007-2013“ (11,5% aastaks 2013), „Kõrgharidusstrateegia 2006-2015“ (12,5% aastaks 2015). Käesoleva arengukava väljatöötamise käigus võeti arvesse elukestvas õppes osalemise värskeid näitajaid – võrreldes viimaste aastatega, kus elukestvas õppes osalemine oli 5-6% ringis, saavutati 2008. aastal märgatav tõus ja elukestvas õppes osales 9,8% täiskasvanutest, 2009. aasta I kvartalil oli näitaja 10,8% ja II kvartalil 10,9%. Seoses sellega otsustati käesolevas arengukavas seada sihttase varem väljatöötatud arengukavadest kõrgemale. Teisi nimetatud dokumente täiendades tuleb viia indikaatorid kooskõlla käesolevas arengukavas planeerituga.

Arengukava teised kaks eesmärki toovad osalusprotsendi mõõtmise kõrvale ka kvalitatiivsemat laadi näitajad – üldharidusega (üldkeskharidus, põhiharidus või madalam haridustase) ja ilma eri- või kutsealase ettevalmistuseta täiskasvanute osakaalu vähenemise 25-64-aastasest elanikkonnast 32%-le ja eelduste loomise võimalikult paljudel inimestel üks aste kõrgema haridustaseme või kvalifikatsiooni omandamiseks kvaliteetse koolituse kaudu.

Kolme üldeesmärgi täitmiseks on arengukavas sõnastatud indikaatorid, meetmed ja tegevused, mis on jaotatud viie eesmärgi alla. Tegevuste juures on selgitused/oodatavad tulemused, vastutajad ja tähtajad.

Koos arengukavaga esitab Haridus- ja Teadusministeerium Vabariigi Valitsusele ka arengukava rakendusplaani aastateks 2009-2011. Rakendusplaanis on tegevuste alla koondatud alategevused, viimaste ajakava poolaastate kaupa, vastutavad ministeeriumid,

asutused ja rahastamise allikad. Rakendusplaan aastateks 2012-2013 koostatakse hiljemalt 2011. aasta lõpuks koos arengukava senise täitmise aruandega.

TÄISKASVANUHARIDUSE HETKEOLUKORRA ANALÜÜS 2009

Vabariigi Valitsus kiitis Haridus- ja Teadusministeeriumi esitatud „Eesti täiskasvanuhariduse arengukava 2009-2013“ koostamise ettepaneku heaks 4. detsembril 2008 (VV korraldus 4.12.2008 nr 484).

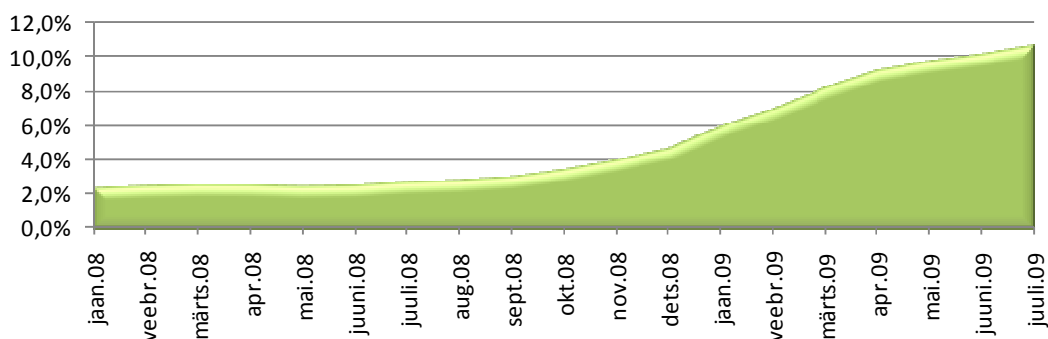
Arengukava koostamise ettepanek valmistati ette 2008. aasta keskpaigas, mil majanduslanguse ulatus ja mõju tööhõivele ei olnud veel selge. Seetõttu võetakse arengukava koostamisel arvesse nii 2008. aastal arengukava koostamise ettepanekus välja toodud probleemistikku kui 2009. aastal majanduses ja tööturul aset leidnud ulatuslikke muutusi.

Majanduskriis ja muutused tööturul: väljakutsed täiskasvanuharidusele

Planeerides täiskasvanuhariduse valdkonna tegevusi järgmiseks neljaks aastaks, on vajalik lisaks pikaajaliste strateegilistele eesmärkidele leida lahendusi 2009. aastal kiiresti esile kerkinud probleemidele.

2009. aastal tabas Eestit ulatuslik majanduslangus ning töötute arv võrreldes varasemate aastatega suurenes oluliselt. Kui 2008. aasta lõpus oli end Tööturuametis (alates 1. maist 2009 Eesti Töötukassa) töötuna arvele võtnud veidi üle 30 000 isiku, siis 2009. aasta augustiks oli registreeritud töötute arv ületanud 70 000 piiri. 20. augusti seisuga moodustas registreeritud töötute arv kogu tööjõust¹ 11% (augustis 2008 veel alla 3%).

Joonis 1. Registreeritud töötuse määr 31.01.2008-31.07.2009 (tööjõud vanuses 16 a kuni pensioniiga, %).

Allikas: Töötukassa, 2009.

Töötuse suurenemisega seotud tarbimise vähenemine on toonud ettevõtetele kaasa probleeme toodete ja teenuste müügil ning vajaduse optimeerida oma kulusid, mis omakorda kutsub esile töötust. Selle nõiaringi murdmiseks on esmatähtis panna piir tööpuuduse kasvule. Täiskasvanuhariduse arengukava koostamise hetkel (2009. aasta I

¹ Töötajad ja töötud isikud vanuses 16 kuni pensioniiga

poolel) ei teata veel, millal majanduslangus pidurdub ja kui kiiresti suudetakse hakata looma uusi töökohti.

Eesti inimarengu aruande 2008² hinnangul on täiskasvanuhariduse üheks suurimaks probleemiks asjaolu, et kõige vähem tunnevad koolitustel osalemise ja enesetäiendamise vastu huvi madalama haridustasemega, vanemaealised ja muust rahvusest inimesed. Töötute tausta vaadates selgub aga, et just nendel inimestel on suurim tõenäosus töö kaotada. Täiskasvanute koolituse pakkumine ebasoodsamas olukorras olevatele inimestele aitaks parandada nende positsiooni tööturul.

Tabel 1. Registreeritud töötus haridustasemete lõikes 30.06.2008-30.06.2009.

	Registreeritud töötus					15-64 a. töäjõud	Osakaal töäjõust
	30.06.2008	30.09.2008	31.12.2008	31.03.2009	30.06.2009		
ESIMENE TASE või madalam	3 490	3 995	6 144	11 372	12 984	74 200	17,5%
TEINE TASE	10 158	12 057	18 562	34 088	41 271	373 300	11,1%
sh üldkeskharidus	4 853	5 673	8 662	15 808	19 645	163 100	12,0%
sh kutseharidus	5 305	6 384	9 900	18 280	21 626	210 200	10,3%
KOLMAS TASE	3 301	3 982	5 545	9 258	12 195	223 800	5,4%
Määramata	23	31	56	261	650		
KOKKU	16 972	20 065	30 307	54 979	67 100	671 300	10,0%

Allikas: ESA ja Töötukassa, 2009.

Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes

Lissaboni strateegia üks eesmärk on tõsta 25-64-aastaste täiskasvanute elukestvas õppes osalemise osakaal Euroopas 2010. aastaks 12,5%-ni, Elukestva õppe strateegia 2005-2008 (edaspidi EÕS 2005-2008) seadis 2008. aastaks eesmärgiks 10%. Kuni 2007. aastani kõikus Eesti vastav näitaja 6% ja 7% vahel, 2008. aastal toimus positiivne nihe ning näitaja tõusis 9,8%ni. Eesti Statistikaameti andmetel jätkus elukestvas õppes osalemise aktiivsus ka 2009. aasta I kvartalil ning vastav näitaja oli 10,8%, II kvartalil 10,9%.

Tabel 2. Elukestvas õppes osalejate osakaal 25-64-aastaste inimeste hulgas, 2004-2009 II kvartal (%).

2004				2005				2006				2007				2008				2009	
Kvartal				Kvartal				Kvartal				Kvartal				Kvartal				Kvartal	
I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
7,1	6,8	5,1	6,7	5,7	5,9	5,3	6,9	7,0	5,2	5,5	8,2	7,4	6,6	6,2	7,9	11,6	10,1	6,5	10,9	10,8	10,9
Keskmine 6,5%				Keskmine 5,9%				Keskmine 6,5%				Keskmine 7,0%				Keskmine 9,8%					

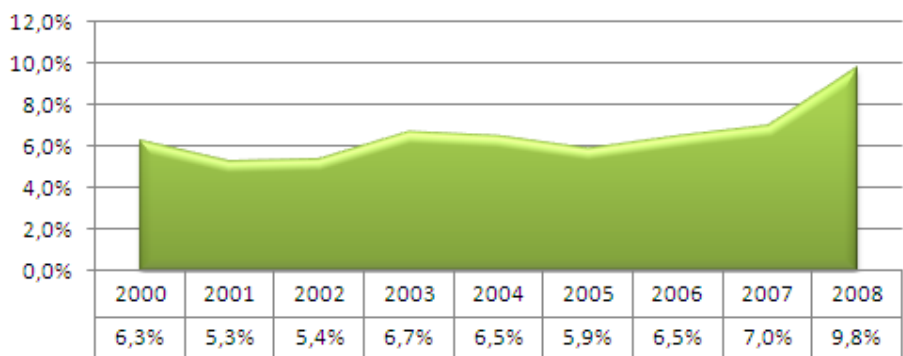
Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

Võib eeldada, et elukestvas õppes osalemise taseme tõusu on mõjutanud riigi pakutavate tasuta koolituste lisandumine. Siiski jääb saavutatud tulemus paljude riikide senisele näitajale alla. Euroopa Liidu 27 riigi keskmine oli 2008. aastal 9,6%, Taanis oli vastav näitaja 30,2% ja Soomes 23,1%. Teistes Balti riikides on aga vastav näitaja olnud madalam – Lätis oli elukestvas õppes osalejate osakaal 2008. aastal 6,8% ja Leedus 4,9%, kusjuures mõlemas

² Eesti inimarengu aruanne 2008. Eesti Koostöö Kogu, Tallinn, 2009, lk 146.

riigis on 2008. aasta näitaja võrreldes 2007. aastaga langenud. Euroopa Komisjoni algatusel on järgmise kümnendi eesmärkide hulgas aruteluks vastava sihttaseme tõstmine 15 %-ni.

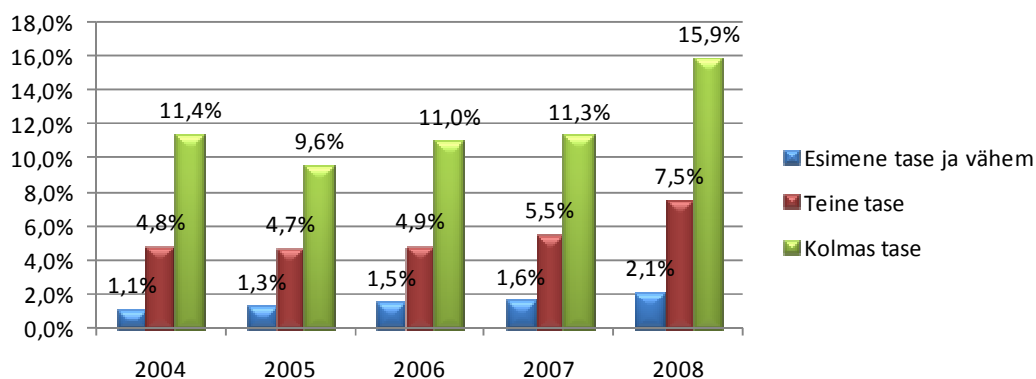
Joonis 2. 25–64-aastaste osalemine tasemehariduses või koolitusel uuringule eelnenud nelja nädala jooksul (%), 2000-2008 (aastate lõikes).

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

Kuigi EÕS 2005-2008 püstitatud eesmärk suudeti 2008. aastal praktiliselt täita, näitab statistika, et osalemisvõimalused ja/või valmisolek elukestvas õppes osaleda on elanikkonna erinevate taustanäitajate järgi väga erinevad. Elukestvas õppes osalemine on tõusnud küll kõigi elanikkonna rühmade seas, kuid vanemad ning madalama haridustasemega inimesed osalevad õppes jätkuvalt vähem kui nooremad ja kõrgema taseme haridust omavad inimesed, mitte-eestlaste osalus on väiksem eestlaste omast (vt joonised 3-5).

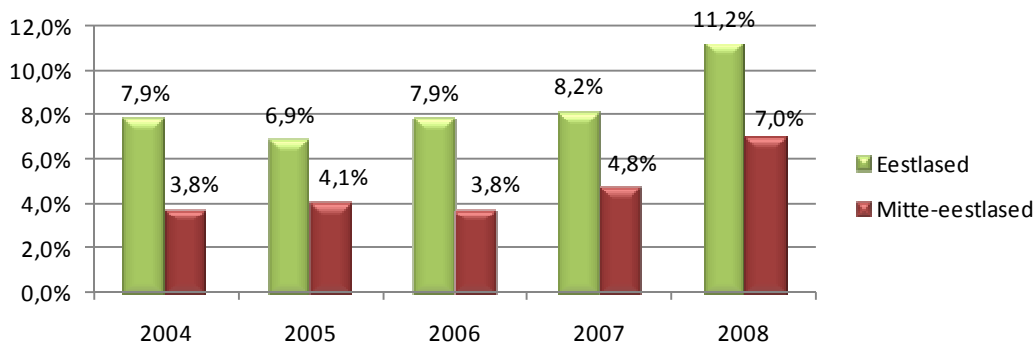
Joonis 3. Elukestvas õppes osalemise määr haridustasemeti (%), 2004-2008.

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

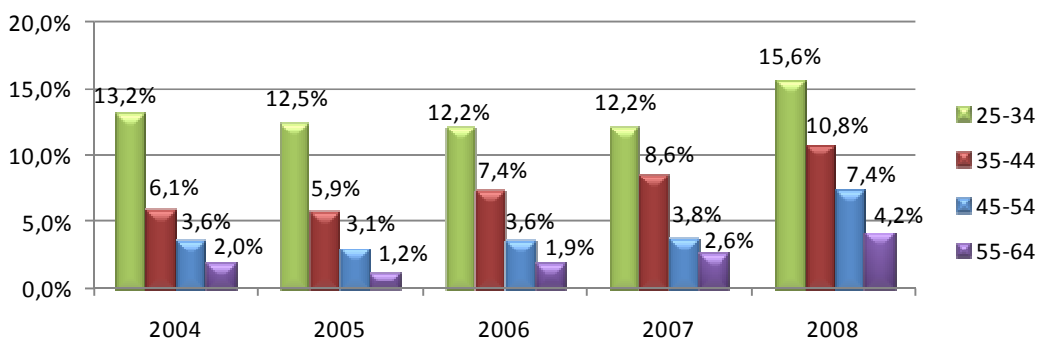

Joonis 4. Elukestvas õppes osalemise määr rahvuseti (%), 2004-2008.

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

Joonis 5. Elukestvas õppes osalemise määr vanusegrupiti (%), 2004-2008.

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

Ühelt poolt on elukestva õppe võimaluste laiendamiseks ja koolituses osalejate osakaalu suurendamiseks tarvis senisest enam tähelepanu pöörata elukestvast õppest eemale jäävatele gruppidele. Teisalt on riigi üldise konkurentsivõime tõstmise seisukohalt oluline ka kõrge kvalifikatsiooniga inimeste koolitus ja elanikkonna üldine keskmine haridustaseme tõus.

Eesti tööalase elanikkonna hariduslik taust (haridustasemeti ja -liigiti)

Eesti Statistikaameti andmetel oli 2008. aastal 45% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast erivõi kutsealase väljaõppeta, st nad on omandanud vaid üldkeskhariduse või põhihariduse või katkestanud õpingud veelgi varem.

Tabel 3. 15-74-aastane elanikkond, kes omab üldkeskharidust, esimese taseme või madalamat haridust absoluutarvuna (tuhat) ja osakaaluna (%) kogu vanusegrupist, 2000, 2004, 2008.

		2000	2004	2008
15-24 aastased	tuhat	149,9	168,1	165,4
	osakaal	76%	82%	81%
25-34 aastased	tuhat	59,0	67,1	69,9
	osakaal	32%	36%	37%
35-44 aastased	tuhat	64,4	55,4	57,2
	osakaal	33%	30%	32%
45-54 aastased	tuhat	68,8	55,9	58,4
	osakaal	38%	30%	31%
55-64 aastased	tuhat	73,2	63,2	59,6
	osakaal	46%	42%	40%
65-74 aastased	tuhat	79,4	70,6	62,3
	osakaal	61%	53%	47%
KOKKU	tuhat	494,7	480,3	472,8
	osakaal	47%	46%	45%

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

EÕS 2005-2008 nägi ette üldhariduskoolide õhtuses ja kaugõppes õppijate arvu suurenemist, et parandada viimase kümnendi jooksul põhihariduse ja keskhariduse katkestajate haridustaset. Loodetud tõusu ei ole järgnenud. Järgmisel perioodil tuleb põhjalikult analüüsida, mis on takistanud antud sihtgrupil õpingutes osaleda, ning välja töötada kontseptsioon olukorra parandamiseks. Madalama haridustasemega inimeste baashariduse taseme tõstmiseks on nende valmisolek ja ettevalmistus elukestvas õppes osalemiseks ning pidevaks enesetäiendamiseks liiga madal.

Tabel 4. 15-74-aastaste jagunemine haridustasemeti absoluutarvudes (tuhandetes) ja osakaaluna (%), 2000, 2004, 2008.

		2000	2004	2008
I taseme haridus või madalam	tuhat	263,5	245,4	229,2
	osakaal	25,2%	23,4%	22,0%
II taseme haridus	tuhat	538,3	539,8	522
	osakaal	51,4%	51,5%	50,1%
III taseme haridus	tuhat	244,7	262,5	291,7
	osakaal	23,4%	25,1%	28,0%
KOKKU	tuhat	1046,5	1047,8	1042,8

Allikas: Eesti Statistikaamet, 2009.

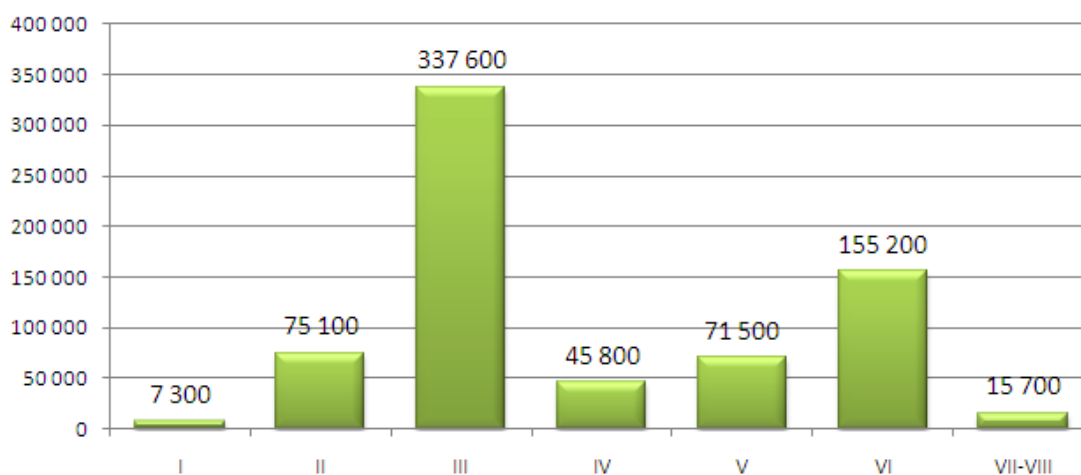
Tasemekoolituses on vanemate õppijate osakaal märkimisväärselt tõusnud kõrghariduse tasemel, muudel tasemetel tõus nii märgatav pole. Noorte osakaalu vähenemisel rahvastikust peaks haridussüsteemi võimalusi ning ressursse võimalikult efektiivselt ära kasutama täiskasvanud elanikkonna kvalifikatsiooni tõstmiseks.

Euroopa Komisjon on uue kvalifikatsiooniraamistiku valguses sõnastanud eesmärgi suurendada täiskasvanute võimalusi omandada vähemalt ühe taseme võrra kõrgem

haridus või kvalifikatsioon, viidates sellele, et kõrgemat kvalifikatsiooni eeldavatele töökohtadele liikuvad inimesed vabastavad omakorda koha järgmistele. Kvalifikatsiooni tõstmine parandab inimeste positsiooni tööturul.

25-64-aastased kõrgeima omandatud haridustaseme järgi kvalifikatsiooniraamistiku 8 tasemel Eestis, 2000, 2008 (tuhat)

		2000	2008
I	..alghariduseta	3,0	2,6
I	..algharidus	11,6	4,7
II	..põhiharidus, kutseharidus põhihariduseta noortele	88,6	75,1
III	..kutseõpe põhihariduse baasil	49,4	26,1
III	..üldkeskharidus	162,4	162,8
III	..kutsekeskharidus põhihariduse baasil	54,3	69,7
IV	..kutsekeskharidus keskhariduse baasil	53,3	45,8
III	..keskeriharidus põhihariduse baasil	87,6	79,0
V	..keskeriharidus keskhariduse baasil	81,6	71,5
VI	..kõrgharidus	122,4	155,2
VII-VIII	..magistri- ja doktorikraad	3,8	15,7
	KOKKU	718,0	708,1

Mitteformaalse (töölase ja vabaharidusliku) koolituse pakkumine ja rahastamine

Vabariigi Valitsus kinnitas 2008. aasta alguses EÕS 2005-2008 lisana täiskasvanute töölase koolituse rahastamise vastutusala jaotuse. VV kinnitas rahastamise vastutusala jaotusega, et Sotsiaalministeerium (SoM) rahastab töötute ja tööturu riskirühmade koolitust Tööturuameti (alates 1.05.2009 Töötukassa) kaudu, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) toetab ettevõtteid, kes soovivad oma töötajaid

koolitada ning HTM finantseerib üksikisikute täiendus- ja ümberõpet koolitusasutuste kaudu. Mudeli väljatöötamise käigus pakkus HTM muuhulgas kaalumiseks individuaalsete õpikontode või ettevõtete õpikontode süsteemi loomist, kuid see ettepanek ei leidnud tol hetkel piisavalt toetust.

EÕS 2005-2008 nägi ette sellise täiskasvanute koolituse rahastamissüsteemi loomist, mis võimaldaks kõigile täiskasvanutele juurdepääsu koolitusele. 2007. aastal oma vastutusala meedet käivitades suunas HTM tegevuse õppimisvõimaluste loomisel madala ja keskmise konkurentsivõime ning haridustasemega inimestele seadustades täiskasvanute tööalase koolituse ühe riikliku koolitustellimuse (RKT) liigina. Täiendus- ja ümberõppevõimaluste rahastamisega kutseõppeasutustes ja kutseõpet pakkuvates rakenduskõrgkoolides alustati 2007. aastal Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja riigieelarveliste vahenditega. Kuigi kirjeldatud koolitustellimuse käivitamise järel on märgata elukestvas õppes osalejate osakaalu tõusu, ei kata see meede kõikide gruppide koolitusvajadust.

Võrreldes paljude Euroopa Liidu riikidega on Eestile olnud omane riigi vähene toetus täiskasvanute mitteformaalse õppe rahastamisele. Kuna ministriumidevaheline vastutusosalade jaotus ei haara kõiki sihtgrupe ja tööandjate käitumist majanduse langusperioodil on raske prognoosida, tuleb jätkata täiskasvanute tööalase koolituse finantseerimisskeemide täiendamise arutelusid.

Kehtestatud vastutusosalade jaotus oli sobilikum kõrge hõive ning stabiilse majandussituatsiooni puhul, kuid 2009. aastal aset leidnud majanduslanguse ning tööpuuduse järsu suurenemise tingimustes vajavad senised meetmed kiiret ja ulatuslikku täiendamist. Inimesi on vaja suunata omandama riigi arengu seisukohalt prioriteetseid erialasid, teisalt on vaja pöörata rahastamismudeli väljatöötamisel tähelepanu ka nõudluspõhiste skeemidele ning võimaldada inimesel endal valida sobiv koolitusasutus, koolitaja või koolitus.

Sarnaselt madalama haridustasemega inimestele on vajalik tagada pideva enesetäiendamise võimalused ka kõrgema kvalifikatsiooniga inimestele. 2008. aastal seadustati õigus finantseerida RKT raames täienduskoolitust ka kõrgkoolides riiklikult tellitud, kuid tasemeõppes täitumata õppekohtade arvelt. Seda meedet oleks vaja täiendada, et pakkuda suuremas mahus koolitusi ka kõrgharidusega inimestele.

Tööandjate esindajad rõhutavad, et neile pandud kohustus maksta töötajate tasemeõppe ja vabahariduslike koolituste eest tasumisel erisoodustusmaksu pärsib nende motivatsiooni. Töötajate koolitusel osalemise ja seeläbi oma kvalifikatsiooni tõstmise soodustamiseks on oluline vabastada taseme- ja vabaharidusliku koolituse kulud erisoodustusmaksust.

Elukestva õppe võtmepädevused

Eestis käsitletakse elukestva õppe vajalikkust enamasti tööalase konkurentsivõime tõstmise kontekstis, kuid vabaharidusliku koolituse tähtsustamine on seejuures jäänud lubamatult tagaplaanile. Eesti Vabaharidusliidu läbi viidud uuring näitas, et vabahariduslikel koolitustel õppinud inimesed väärtustasid kõige kõrgemalt just seda, et koolitus aitab neil olla tööalaselt edukam.

Harvemini teadvustatakse, et õppiv inimene on aktiivne inimene ning koolitustel osalemine toetab sotsiaalsete võrgustike kujunemist. Vabaharidus tähtsustab tegevusi, mis aitavad kaasa lünkade täitmisele formaalharidussüsteemis ja toetavad hariduslikult, sotsiaalselt ja kultuuriliselt ebasoodsamasse olukorda jäänud inimesi.

Lissaboni strateegia alusel on Euroopa Parlament heaks kiitnud kaheksa elukestva õppe võtmepädevust, mille tõstmisele aitab kaasa just vabahariduslik koolitus. Elukestva õppe võtmepädevusteks on:

- emakeeleoskus;
- võõrkeelteoskus;
- matemaatika-pädevus ja teadmised teaduse ning tehnoloogia alustest;
- infotehnoloogiline pädevus;
- õppimisoskus;
- sotsiaalne ja kodanikupädevus;
- algatusvõime ja ettevõtlikkus;
- kultuuriteadlikkus ja -pädevus.

Euroopa Komisjoni soovitude kohaselt peaksid liikmesriigid toetama võtmepädevuste omandamise võimalusi kõikidele inimestele, nii noortele formaalse ja mitteformaalse hariduse raames, kui ka täiskasvanutele, kellel antud pädevustest vajaka, täiskasvanute koolituse raames. Kuigi Eestis ei ole tehtud terviklikku uuringut täiskasvanud elanikkonna võtmepädevuste taseme kohta³, näitavad vähene infotehnoloogia kasutamine vanemaealiste hulgas, madal elukestvas õppes osalemise tase, vähene osalemine valimistel ning vähene ettevõtlikkus ja loovus, et võtmepädevuste arendamisse tuleb suhtuda väga tõsiselt. Vabaharidussüsteem sobib oma olemuselt kõige paremini täiskasvanud elanikkonnale laialdaseks võtmepädevuste omandamiseks.

Täiskasvanute õppimist toetavad tugimeetmed

Koolituste kvaliteet

EÕS 2005-2008 nägi ette täiskasvanute koolituse kvaliteedisüsteemi loomise ja õppijatele/koolituse tellijatele koolituse kvaliteeti käsitleva info tagamise. Kvaliteedi parandamiseks ja sellekohase info andmiseks laiemale avalikkusele on riiklikul tasandil tegevusi käivitatud. Sise- ja välishindamise süsteemi on rakendamas vabahariduslikke koolituskeskusi ühendav katusorganisatsioon Eesti Vabaharidusliit. Läbi on viidud

³ Eesti osaleb rahvusvahelises täiskasvanute pädevuste hindamise programmis PIAAC (Programme for International Assessment of Adult Competences), millega uuritakse elanike arvutamisoskust, lugemisoskust ja probleemilahendamise oskust tehnoloogilises keskkonnas.

mitmeid koolitajate koolitusi ja toimub täiskasvanute koolitaja/andragoogi kutseomistamine. Tasemeõppeasutused on asunud välja töötama sise- ja välishindamisel põhinevaid kvaliteedisüsteeme, mis hõlmavad kogu organisatsiooni tegevust ja laienevad seega ka täiskasvanute koolitusele. Kursusi pakkuvatel (era)koolitusasutustel ühtne kvaliteedisüsteem puudub. Valdkonna arenguks on vaja täiskasvanute koolitajate ja koolituse korraldajate professionaalsus pidevalt süsteemselt arendada ja toetada.

Karjääriteenused

EÕS 2005-2008 raames seati eesmärgiks karjääriteenuste võimaldamine ja koolitusvõimaluste kohta info kättesaadavamaks tegemine. Karjääriteenuste (karjääriõpe, karjääriinõustamine, karjääriinfo vahendamine) arendamisel ja pakkumisel on viimaste aastate jooksul tehtud mõningaid edusamme. 2008. aastal sõlmisid HTM ja SoM koostöölepe, mille kohaselt arendatakse karjääriteenuseid koos. Karjääriteenuste arendamine ja pakkumine senisest laiemale sihtgrupile käivitatakse ESF vahenditega. Seoses töötute arvu plahvatusliku kasvuga ei ole hetkel piisavalt kättesaadavad ei töötutele ega töötavatele inimestele suunatud karjääriteenused.

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA)

Eelmise strateegia perioodil alustati Eestis varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise süsteemi väljatöötamist. Ulatusliku ESFi projekti raames töötati välja VÕTA Eesti põhimõtted, praeguseks on need reguleeritud kõrghariduse ja kutsehariduse valdkonna õigusaktidega. VÕTA põhimõtted on üldjoontes kasutusel ka kutseomistamise süsteemis. Üldhariduse valdkonnas pole VÕTA süsteem praeguseks käivitunud ning samuti pole VÕTA põhimõtete rakendamisse kaasatud mitteformaalset haridust pakkuvad institutsioonid. VÕTA süsteem on vaja tervikuna välja arendada ja kogu haridussüsteemis kasutusele võtta.

Kvalifikatsioonisüsteem

Inimeste aktiivses elukestvas õppes osalemise tähtsad motivaatorid on selged ja läbipaistvad kutsealased nõudmised ning saadud teadmiste ja oskuste formaalne tunnustamine. Elukestva õppe süsteemi oluline komponent on toimiv, töötajatele ja tööandjatele arusaadav ning nende poolt tunnustatud kutsete süsteem, mis hõlmab nii kvalifikatsiooniraamistikku, kutsestandardeid kui ka kutsete tunnustamist. EÕSi üks eesmärk oli kutsete süsteemi arendamine elukestva õppe süsteemi ja tööjõu vaba liikumise tagamiseks. Enamik EÕS 2005-2008 planeeritud tegevusi selle eesmärgi saavutamiseks on täidetud. 2008. a septembrist kehtib Eestis 8-tasemeline Euroopa raamistikuga vastavuses olev ühendav ja siduv kvalifikatsiooniraamistik.

Järgnevatel aastatel on vaja kõik kutsestandardid uue kvalifikatsiooniraamistiku suhtes üle vaadata ning ümber hinnata. Kutsestandardid on aluseks nii formaalhariduslike kui täiendõppekavade koostamisel. Kutsealase kvalifikatsiooni tõendamise võimalus peab olema tagatud nii esmase kutsetaseme kui kvalifikatsioonitaseme tõusu korral. Ehkki viimastel aastatel on kompetentuse tunnustamise võimalused laienenud, puuduvad need

veel paljudel kutsealadel. Samuti vajab parendamist kutsealaste teadmiste ja oskuste hindamise kvaliteet.

Täiskasvanuharidussüsteemi juhtimine ja korraldus

Toimiva elukestva õppe süsteemi loomiseks on vajalik tõhustada täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimist, kaasata sellesse senisest enam osapooli ning parandada omavahelist koostööd ja suurendada teadlikkust täiskasvanuhariduse rollist Eesti elanikkonna konkurentsivõime tõstmisel. EÕS 2005-2008 seadis eesmärgiks, et täiskasvanuhariduse arendamise ja poliitika kujundamisse on kaasatud nii avalik, era- kui ka kolmas sektor. Täiskasvanuid koolitatakse erinevat tüüpi ning erineva omandivormiga õppeasutustes. Vajalik on senisest enam läbi mõelda, milline on erinevate osaliste roll täiskasvanutele elukestva õppe võimaluste loomisel ja õppimisvõimalustest teavitamisel. Näiteks on kohalike omavalitsuste tegevus selles valdkonnas suhteliselt ebaühtlasel tasemel. Kuna valdkonnaga on seotud mitmed ministriumid ning nende valitsemisala asutused, siis on vaja parandada ka nendevahelist koostööd.

SEOSSED TEISTE ARENGUKAVADEGA

Käesoleva arengukava raames kavandatavad tegevused on kooskõlas Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud „Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2008-2011 Lissaboni strateegia rakendamiseks“, „Struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013“ ja sellel põhineva „Inimressursi arendamise rakenduskava 2007-2013“ ja Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukava „Tark ja tegus rahvas“ prioriteetidega.

Arengukavas esitatud tegevuste elluviimine ja eesmärkide saavutamine on seotud mitmete teiste arengukavade ja strateegiatega, eelkõige:

„Üldharidussüsteemi arengukava aastateks 2007-2013“, mille kohaselt juurdepääs hariduskohustuse täitmisele peab olema tagatud õppekohtade olemasolu, tugisüsteemide ja õppe individualiseerimisega; kvaliteetse õppe kättesaadavus ei tohi sõltuda vanusest, etnilisest kuuluvusest, elukohast, sotsiaalmajanduslikust taustast, tervisest ega hariduslikest erivajadustest.

„Kõrgharidusstrateegia aastateks 2006-2015“, milles on ühe eesmärgina sätestatud, et aastaks 2015 on elukestva õppe erinevate vormidega haaratud vähemalt 12,5 protsenti elanikkonnast.

„Noorsootöö strateegia 2006-2013“ ei käsitle otseselt täiskasvanuhariduse küsimusi, aga noored jõuavad teataval etapil täiskasvanud elanikkonna hulka ja seetõttu on nende õppimis- ja töökogemused ning huvitegevused olulised, kuna loovad eeldused aktiivseks osalemiseks täiskasvanute õppes.

„Eesti ettevõtluspoliitika 2007-2013“, mis sõnastab ettevõtete tootlikkuse arengu ühe olulisema pidurina vajadustele vastava kvalifikatsiooniga tööjõu nappuse ja näeb ette tegevused ettevõtjate, ettevõtete juhtide ja töötajate teadmiste ja oskuste arendamiseks koolitamise ja elukestva õppe soodustamise kaudu.

Ühtlasi on arengukava koostamisel arvestatud „Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2009-2013“ projektiga, mis esitatakse Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks 2009. a sügisel. Sarnaselt käesoleva arengukavaga seab kutseharidussüsteemi arengukava järgmised eesmärgid: esimeses kutseõppes ja jätkuõppes osalemise võimaluse tagamine kõigile soovijatele; täiskasvanute tööalase koolituse pakkumise suurendamine; varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise (VÕTA) rakendamine; madala haridustasemega inimestele kutse- ja erialase koolituse võimaluste suurendamine; RKT meetodika arendamine täiskasvanute tööalase koolituse osas; tööturu prognoosimise meetodika arendamine nii nõudluse kui uute oskuste ja erialade osas.

TÄISKASVANUHARIDUSE ARENGUKAVA ÜLDEESMÄRGID

- Arengukava elluviimine võimaldab täiskasvanutele parema ligipääsu nii formaalharidusele kui mitteformaalsele õppele, mille eesmärgiks on parandada inimeste teadmisi ja elanikkonna haridustaset ning tõsta elukestvas õppes osalejate osakaalu 25-64-aastaste hulgas aastaks 2013 13,5% tasemele.

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Elukestvas õppes osalemine 25-64-aastaste hulgas (%)	9,8%	11%	12%	12,5%	13%	13,5%

- Arengukava elluviimine vähendab üldharidusega (üldkeskharidus, põhiharidus või madalam haridustase) ja ilma eri- või kutsealase ettevalmistuseta täiskasvanute osakaalu 32%-le 25-64-aastasest elanikkonnast.

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2	Üldkeskhariduse, põhihariduse või madalama haridustasemega inimeste osakaal 25-64-aastase elanikkonna hulgas	34,6%					32%

- Arengukava elluviimine loob eelduse omandada üks aste kõrgem haridustase või kvalifikatsioon kvaliteetse koolituse kaudu.

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
2	IV-VIII kvalifikatsiooniraamistiku ⁴ tasemega inimeste osakaal 25-64-aastase elanikkonna hulgas	41%					48%

⁴ Aluseks on võetud järgmine jaotus: I tase: madalam kui põhiharidus (v.a. põhihariduse nõudeta kutseõpe); II tase: põhiharidus, põhihariduse nõudeta kutseõpe; III tase: kutseõpe põhihariduse baasil, üldkeskharidus, kutsekeskharidus põhihariduse baasil, keskeriharidus põhihariduse baasil; IV tase: kutseõpe keskhariduse baasil, kutsekeskharidus keskhariduse baasil; V tase: keskeriharidus keskhariduse baasil; VI tase: kõrgharidus; VII - VIII tase: magistri- ja doktorikraad. Tegemist on antud arengukava jaoks tehtud jaotusega ja kui valdkonnas võetakse vastu liigitust reguleerivad õigusaktid, siis täiendatakse arengukava vastavalt. Astmete ja liikide seostamisel on võetud arvesse Vabariigi Valitsuse 6. juuni 2005. aasta määrusega nr 120 „Eesti Vabariigi kvalifikatsioonide ja enne 20. augustit 1991. a antud endise NSV Liidu kvalifikatsioonide vastavus“.

EESMÄRK 1. TÖÖTURU OLUKORRA JA MAJANDUSSITUATSIOONI PARANDAMISELE KAASAAITAMINE TÄISKASVANUTE KOOLITUSE KAUDU

Horisontaalsed ministeeriumidevahelised kiirmeetmed praeguse majandusolukorra leevendamiseks.

	Indikaator	2008 ⁵	2009	2010	2011	2012	2013
1	Koolitusel osalenute osakaal töötutest	9,5%	10%	15%	15%	15%	20%
2	Karjäärinõustamist saanute arv töötutest	17%	18%	18%	18%	18%	18%

Meede 1.1. Tööturukoolituse teenuse tõhustamine ja töötutele suunatud koolitusvõimaluste mitmekesistamine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
1.1.1 Tööturukoolituse tellimise efektiivsuse tõstmine ja kvaliteedi parandamine	Tööturukoolituse korraldamine muudetakse paindlikumaks: 1. Tõstetakse tööturukoolituse tellimise efektiivsust lihtsustades tööturukoolituse riigihangete korraldamise skeemi; 2. Kaalutakse täiendavate koolituskeemide väljatöötamist. Tegevuste tulemusel paraneb tööturukoolituse teenuse pakkumise kvaliteet.	SoM, kaasatud Töötukassa, HTM	2009-2010
1.1.2 Töötutele tervikliku väljaõppe võimaldamine	Koolitust vajavatele töötutele võimaldatakse tööturukoolitust. 1. Pikendatakse tööturukoolituse teenuse perioodi kuni kahe aastani senise üheaastase tööturuteenuse asemel, et hoida töötuid aktiivsena ja anda põhjalikum väljaõpe. 2. Võimaldatakse tööturukoolituse ajal töö leidnud inimesel osaleda pooleliolevas koolituses lõpuni, et koolitusel osaleja ei peaks õpinguid töökohta leides katkestama. 3. Käivitatakse koolituskaartide süsteem. 4. Pakutakse õpipoisikoolitust eri- või kutsealase ettevalmistuseta töötutele (sh stipendiumi ja juhendajatasu maksmine samaselt	SoM, kõikide punktide osas kaasatud HTM	2009-2013

⁵ Baastasemete arvutamisel on aluseks võetud registreeritud töötute osalemine teenustel 2008. aastal.

	tööpraktika skeemile).		
1.1.3 Uusi töökohti loovatele ettevõtetele suunatud tööjõu ümberõppe koolituste pakkumine	Töötatakse välja skeem, et võimaldada töökohti loovatel ettevõtetel leida kiiresti töötajaid, kellele riik korraldab vajaliku väljaõppe. Meede eeldab tugevat koostööd MKMi, SoMi ja HTMi haldusalade vahel, et tagada ettevõtetele kiire ja paindlik tööjõu leidmine ning tööjõu vastav koolitus.	MKM ja SoM, kaasatud Töötukassa, EAS ja HTM	2009-2013
1.1.4 Tasemeõppes õppivatele töötutele sotsiaalsete tagatiste võimaldamine ⁶	Moodustatakse töögrupp, et HTMi ja SoMi haldusalade koostöös leida võimalused töötutele ettenähtud sotsiaalsete tagatiste säilimiseks töötute osalemisel tasemeõppes või tööalases koolituses.	SoM, kaasatud Töötukassa ja HTM	2009-2013

Meede 1.2. Koolituste pakkumine töö kaotamise ohus või alahõivatud inimestele

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
1.2.1 Luuakse laiemad võimalused koondamisohus või töö kaotamise ohus inimestele koolitusel osalemiseks	Teavitatakse tööandjaid võimalusest kohaldada osalist tööaega kombineeritult täienduskoolitusega. Sihtgrupile pakutakse koolitusvõimalusi täiskasvanute tööalase koolituse riikliku koolitustellimuse raames. Tööandjate ja töötajate teavitamine õppepuhkuse võimaldamise kohustusest vastavalt töölepinguseadusele (edaspidi TLS).	HTM, teavitamiseks kaasatud SoM	2009-2013
1.2.2 Tööjõu kvaliteedi tõstmiseks tasemeõppes osalemise soodustamine	Tasemekoolituses pakutakse paindlikke õppimisvõimalusi varem katkestanud või haridustaset tõsta soovivatele inimestele. Tagatakse sihipärane teavitamine, sisseastujate koolitamine, tugisüsteemide ja VÕTA rakendamine.	HTM	2009-2013
1.2.3 Tööalase koolituse pakkumine kvalifikatsiooni tõstmist vajavatele inimestele	Jätkatakse kutseõppeasutustes täiskasvanute tööalase koolituse riikliku koolitustellimuse kaudu tasuta kursuste pakkumist, õppimisvõimaluste laiendamiseks töötatakse välja skeem tööalase koolituse RKT rahastamiseks kõrgkoolides.	HTM	2009-2013

⁶ Tegevus ette nähtud ka kutsehariduse arengukavas aastateks 2009-2013.

Meede 1.3. Täiskasvanutele pakutavate koolituste asjakohasuse tagamine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
1.3.1 Ministeeriumidevahelise koostöö parandamine täiskasvanud elanikkonnale õppimisvõimaluste loomisel ja pakkumisel	Parandatakse koostööd vastavateemaliste töögruppide kaudu, tagatakse kiirem info liikumine kõikide sihtgruppide vajaduste katmiseks, dubleerimise vältimiseks ja koolitusmeetmete vastavuse tagamiseks. Teemat käsitletakse täiskasvanuhariduse nõukogus.	HTM, kaasatud MKM, SoM	2009-2013
1.3.2 Karjääriteenuste pakkumise laiendamine lisaks töötutele ka töötavatele inimestele	Suurendatakse karjääriteenuste pakkumise mahtu töötutele ning laiendatakse sihtrühma töötavatele inimestele.	SoM, kaasatud Töötukassa	

EESMÄRK 2. HARIDUSSÜSTEEMI AVATUMAKS MUUTMINE TÄISKASVANUD ÕPPIJATELE TASEMEÕPPE PAKKUMISEL

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Õppijate arv üldhariduse õhtuses, kaug- ja eksternõppes	6962	7106	7250	7394	7538	7682
2	sh õppijate arv põhihariduse tasemel	1280	1352	1424	1496	1568	1640
3	25-aastaste ja vanemate õppijate osakaal kutsehariduses	15,7%					29,5%
4	25-aastaste ja vanemate õppijate arv kutsehariduses	4281					
5	30-aastaste ja vanemate üliõpilaste osakaal kõrghariduse 1. ja 2. taseme õppes	19,4%					24%
6	30-aastaste ja vanemate üliõpilaste arv kõrghariduse 1. ja 2. taseme õppes	12824					

Meede 2.1. Üldhariduslikule õppele ligipääsu suurendamine, prioriteediks on põhihariduseta inimeste tagasitoomine haridussüsteemi.

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
-----------	-----------------------------------	-----------	---------

<p>2.1.1 Täiskasvanutele suunatud õppe paindlikumaks muutmine põhihariduse ning üldkeskhariduse omandamiseks</p>	<p>Tehakse ettepanekud õigusaktide täiendamiseks, et parandada võimalusi individuaalseks lähenemiseks, õppevormide mitmekesistamiseks, individuaalse õppekava kasutamiseks, hindamise paindlikumaks muutmiseks (sh varasema õpi- ja töökogemuse arvestamiseks). Täiskasvanutele, kellel on õpingutes jäänud sisse pikem vahe või on teadmised mingis aines muudel põhjustel ebapiisavad, võimaldatakse vajalikes ainetes tasandusõpet. Võimaldatakse muuta pakutavaid aineid mitmekesisemaks ning valikuid õppijate huvisid arvestavamaks. Õppe paindlikumaks muutmise suurendab ligipääsu, tõstab huvi õppimise vastu, vähendab väljalangevust.</p>	<p>HTM</p>	<p>2010-2013</p>
<p>2.1.2 Tugiteenuste pakkumine õppimise jooksul</p>	<p>Tagatakse õppijatele tugiteenuste (nt sotsiaalpedagoogi, karjääriteenuste jmt) parem kättesaadavus. Teenuse kättesaadavus vähendab väljalangevust, soosib õppijate teadlikumat karjääriplaneerimist.</p>	<p>HTM</p>	<p>2010-2013</p>
<p>2.1.3 Täiskasvanutele põhi- ja üldkeskhariduse omandamise võimaluste tagamine kõikides maakondades</p>	<p>Maakondade võrdse kaetuse tagamiseks nõustatakse, toetatakse ja innustatakse koostööle neid piirkondi, kus täiskasvanutele suunatud õppimisvõimalused üldhariduses puuduvad. Prioriteetseks on õppimisvõimaluste laiendamine põhihariduseta täiskasvanutele ning nende tagasi toomine haridussüsteemi.</p>	<p>HTM</p>	<p>2010-2013</p>
<p>2.1.4 Lihtsustatakse riigieksamite korduvalt sooritamise korda</p>	<p>Täiskasvanutele, kes on varasemalt kooli lõpetades sooritanud riigieksami ebaõnnestunult, tagatakse õigus soovi korral sooritada kooli lõpetamiseks eksam mõnes muus aines. Praegused õigusaktid võimaldavad uue eksami valida pärast kahte ebaõnnestumist. Õppijal võimaldatakse neljanda mitterahuldavalt sooritatud riigieksami asemel sooritada koolieksam ja lõpetada kool samal aastal.</p>	<p>HTM</p>	<p>2011-2013</p>
<p>2.1.5 Tagatakse õppija õigus alustada õpinguid täiskasvanute gümnaasiumis õppijale vajalikust klassist alates</p>	<p>Kaotatakse olukord, kus enamustes täiskasvanute üldhariduslikku õpet pakuvates koolides ei ole vastuvõttu 8. või 9. klassist madalamatesse klassidesse. Paraneb juurdepääs madala haridustasemega inimestele.</p>	<p>HTM</p>	<p>2011-2013</p>
<p>2.1.6 Kutseõppeasutuste lõpetanutele üldharidusliku lisa-aasta võimaldamine</p>	<p>Võimaldatakse jätkuvalt kutseõppeasutuste lõpetajatel täiendada lisa-aasta raames teadmisi üldhariduslikes ainetes. Parandatakse sellest</p>	<p>HTM</p>	<p>2009-2013</p>

	õppimisvõimalusest teavitamist. Tegevuse tulemusena paranevad kutseõppeasutuste lõpetajate võimalused jätkata haridusteed ning sooritada edukalt riigieksamid.		
2.1.7 Täiskasvanutele luuakse võimalused täiendada üksikainete kaupa teadmisi üldhariduslikes ainetes	Põhihariduse või üldkeskhariduse omandanud täiskasvanutele tagatakse võimalus asuda üldhariduslikku õpet pakkuvatesse koolidesse õppima üksikuid õppeaineid teadmiste parandamiseks. Paranevad inimeste võimalused jätkata õpinguid kutsehariduses või kõrghariduses (aitab edukamalt sooritada sisseastumiseksameid või -katseid, saada hakkama järgmisel tasemel õppimisega).	HTM	2011-2013

Meede 2.2. Kutseharidusele ja kõrgharidusele ligipääsu suurendamine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
2.2.1 Kutse- ja kõrghariduse tasemekoolituses õppimise atraktiivsemaks muutmine koolituse kvaliteedi tõstmise kaudu	ESF II perioodi programmide „Primus“ ja „Kutsehariduse sisuline kaasajastamine“ rakendamisega tõstetakse õppe kvaliteeti, tõuseb täiskasvanute huvi õppe jätkamise vastu.	SA Archimedes, REKK, kaasatud HTM	2009-2013
2.2.2 Kutse- ja kõrghariduse tasemeõppe paindlikumaks muutmine	Viiakse läbi analüüsid ja töötatakse välja kontseptsioon, milliste lahenduste kaudu tagada täiskasvanud elanikkonnale paindlikum ligipääs kvaliteetssele kutse- ja kõrgharidusele. Parandatakse sihtgrupi teavitamist õppimisvõimalustest ja õppetöö korraldusest, parendatakse õppeasutusepoolseid tugiteenuseid, rakendatakse sihtgrupile sobivaid õppevorme ja -viise. Kutseõppeasutustelt tellitakse riikliku koolitustellimuse raames spetsiaalselt täiskasvanutele mõeldud täis- ja osakoormusega õpet võimaldavaid õppegrupe ja korraldatakse õppetööd täiskasvanud õppijatele sobivas õppevormis. Kõrghariduse tasemel selgitatakse välja prioriteetsed grupid, kelle puhul osakoormusega RKTd rakendada.	HTM	2010-2013

2.2.3 Kutse- ja kõrgharidusõpingute katkestanute tagasitoomine ning 30+ ja 40+ vanuses üldharidusliku ettevalmistusega inimeste toomine kutse- ja kõrghariduse tasemeõppesse	Töötatakse välja kontseptsioon ja spetsiaalsed tegevused koostöös kõrgkoolide, kutseõppeasutuste, kutse- ja erialaliitude ning vajadusel teiste partneritega. Koostöös õppeasutustega selgitatakse välja võimalikud koolituspakkujad, ning viiakse läbi sihipärane teavitamine, et tõsta inimeste teadlikkust õppimisvõimalustest.	HTM	2011-2013
2.2.4 Õppelaenu taotlemise reeglite ümberkujundamine vähendamaks õppijate sundvalikuid õppevormi osas	Tehakse ettepanekud õppelaenu taotlemise reeglistiku muutmiseks, et õppijad saaksid valida õppekoormuse (täiskoormus ja osakoormus) oma ajaliste võimaluste järgi, mitte õppelaenule ligipääsu järgi.	HTM	2012
2.2.5 Töötavate täiskasvanute õpingute ja töö ühildamise toetamine	Teavitatakse õppepuhkuse võtmise võimaluste laienemisest (töölepinguseaduse muudatus).	HTM	2009-2010

EESMÄRK 3. MITTEFORMAALSE ÕPPE VÕIMALDAMINE TÄISKASVANUTE KONKURENTSIVÕIME TÕSTMISEKS NING LOOVUSE, ANNETE, INITSIATIIVI JA SOTSIAALSE VASTUTUSTUNDE ARENDAMISEKS

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Kutseõppeasutustes täiskasvanute koolituses osalenute arv	26809	29500	32000	34500	37000	39000
2	sh kutseõppeasutustes töölase koolituse RKT kohtadel õppijate arv	12687	13500	12000	12000	10000	10000
3	ESF programmis „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ partnerina osalevate vabahariduslike koolituskeskuste õppijate üldarv	28539	29966	31464	33037	34689	36424
4	sh tasuta võtmepädevuste ja töölase koolituse kursustel osalenute arv	4557	10000	10000	10500	10500	-

Meede 3.1. Mitteformaalse (töölase ja vabaharidusliku) koolituse pakkumine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
3.1.1 Töölase koolituse finantseerimine kutseõppeasutustes ja kutseõpet pakkuvates rakenduskõrgkoolides	Parandatakse elanikkonna kvalifikatsiooni tõstmise võimalusi.	HTM, kaasatud õppe-	2009-2013

		asutused	
3.1.2. Töölase koolituse riikliku koolitustellimuse laiendamine kõrgkoolidele	Tehakse ettepanekud õigusaktide täiendamiseks, et riikliku koolitustellimuse kaudu oleks võimalik tellida töölase koolituse kursusi kõrgkoolidelt. Töölase koolituse riiklik koolitustellimus kõrgkoolidele parandab kõrgharidusega inimeste võimalusi tõsta oma kvalifikatsiooni.	HTM, kaasatud õppeasutused	2009-2013
3.1.3 Töölase ja elukestva õppe võtmepädevuste koolituste finantseerimine vabahariduslikes koolituskeskustes	Vabahariduslikes koolituskeskustes pakutakse töölase koolituse kursusi ning koolitusi elukestva õppe võtmepädevuste tõstmiseks. Elukestva õppe võtmepädevused on: emakeel oskus, võõrkeelte oskus, infotehnoloogiline pädevus, õppimis oskus, sotsiaalne ja kodanikupädevus, algatusvõime ja ettevõtlikkus, kultuuriteadlikkus- ja pädevus.	Eesti Vabaharidusliit, kaasatud HTM	2009-2012
3.1.4 Täiskasvanud elanikkonna õppimis oskuse (elukestva õppe võtmepädevus) parandamine	Selgitatakse välja, kuidas kujundada õppimis oskust inimestel, kes on õppimisest võõrdunud ja vajavad õpihuvi tekkimiseks ning haridustee jätkamiseks abi. Selleks töötatakse välja ja hakatakse rakendama spetsiaalseid õppima õppimisele suunatud meetodeid ning kursusi erinevates õppe- ja koolitusasutustes.	HTM, kaasatud õppe- ja koolitusasutused	2009-2013

EESMÄRK 4. KOOLITUSE KVALITEEDI JA PAINDLIKKUSE TAGAMINE, TEADLIKKUSE TÕSTMINE

	Indikaator	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Uuendatud kompetentsipõhiste kutsestandardite osakaal kehtivatest kutsestandarditest	8%	-	33%	-	-	100%
2	EHISe täiskasvanute koolituse alamregistriga liitunud õppeasutuste arv	0	-	50	-	-	150
3	ESF ja RE rahastatud ⁷ koolitajate koolituse läbinute arv perioodi jooksul	196	-	-	-	-	770
4	Täiskasvanuhariduse programmides erinevatel teavitussüritustel toimunud	1600	16000	16000	16000	16000	16000

⁷ ESF II perioodi programmide „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“, „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ ja „Täiskasvanuhariduse populariseerimine“ raames toimunud koolitajate koolitused

otsekontaktide arv						
--------------------	--	--	--	--	--	--

Meede 4.1. Koolituspakkumise ja koolituste sisu vastavusse viimine tööturu ja sihtgrupi vajadusega

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
4.1.1 Oskuspõhiste (kompetentsipõhiste) tööjõuprognoside kontseptsiooni ja meetodika välja töötamine	Täiendatakse tööjõuvajaduse prognooside koostamise meetodikat, et teada mitte ainult seda, kui palju ja milliseid vabu töökohti on või tekib, vaid ka seda, kui palju milliste kompetentsidega inimesi vajatakse. Koostöös ministeeriumide, Töötukassa, Statistikaameti, Kutsekoja ja sotsiaalpartneritega koostatakse kompetentsipõhiste tööjõuprognoside kontseptsioon.	HTM, kaasatud Kutsekoda, SoM, MKM, Töötukassa	2010-2013
4.1.2 Täiskasvanute tööalase koolituse õppekavade koostamise aluseks vajalike kutsestandardi moodulite ja osakutsete väljatöötamine	Töötatakse välja kompetentsimoodulitel põhinevad kutsestandardid ja määratletakse osakutsed, mida on võimalik kasutada nii täiskasvanute tööalase koolituse õppekavade koostamise lähtekohana kui isikute kompetentsuse vastavushindamisel.	Kutsekoda	2009-2013
4.1.3 Täiskasvanute tööalase koolituse riikliku koolitustellimuse koostamise meetodika väljaarendamine	Täiendatakse meetodikat täiskasvanute tööalase koolituse riikliku koolitustellimuse esitamiseks, et tagada tööturu vajadustele vastav koolituspakkumine. Kutsutakse ellu tegevusi, mille kaudu on võimalik arendada täiskasvanute koolitusvajaduse väljaselgitamist ja koolituspakkumise koostamist õppeasutuste tasandil. Töötatakse välja vastavateemaline juhendmaterjal.	HTM	2009-2013

Meede 4.2. Koolituse kvaliteedi tagamine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
4.2.1 Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) täiskasvanute koolituse alamregistri loomine ja kasutuselevõtmine	I etapp – koolituslubade väljastamine asendatakse registreeringuga EHISes, taotlusprotsess muudetakse elektrooniliseks. Registreeringuid hakatakse väljastama ka täiskasvanute koolitust korraldavatele tasemeõppeasutustele, kes seni koolitusluba taotlema ei pidanud. Seni	HTM	2009-2013

	<p>õppekavadele väljastatud koolituslubade asemel antakse registreeringud õppekavarühmiti. Püütakse ühildada kõrgkoolide õppeinfosüsteemid ja EHIS.</p> <p>II etapp – alustatakse mitteformaalset koolitust pakkuvate õppeasutuste koolitusinfo kogumist.</p> <p>III etapp – alustatakse õppijate andmete sisestamist ja tunnistuse väljastamise sidumist EHISega, väljund koolitusinfo kättesaadavus x-tee kaudu.</p>		
4.2.2 Täiskasvanute mitteformaalset koolitust pakkuvate erakoolitusasutuste tegevuse kvaliteedi tagamine	<p>Tehakse ettepanekud seadusandluse täiendamiseks erakoolitusasutuste tegevuse kvaliteedi tagamiseks ja tegevuse läbipaistvamaks muutmiseks.</p> <p>Lisaks viiakse läbi vabahariduslike koolituskeskuste kvaliteedi hindamine ja arendatakse võrgustikku.</p>	HTM, kaasatud EVHL, õppe- ja koolitusasutused	2009-2013
4.2.3 Mitteformaalse koolituse õppekavade arendus kõrgkoolides, kutseõppeasutustes ja riikliku rahastust saavates vabahariduslikes koolituskeskustes	Loetletud õppeasutustes käivitatakse täiskasvanute koolituse õppekavade arendus õppekavade väljundipõhiseks kirjeldamiseks, kutsestandarditega seostatuse parandamiseks ja õppe sisu VÕTA süsteemiga kooskõlla viimiseks.	HTM, EVHL, õppe- ja koolitusasutused	2009-2012
4.2.4 Ühtsete nõuete kehtestamine täiskasvanute mitteformaalse õppe lõpudokumentidele	Tehakse ettepanekud õigusaktide täiendamiseks, et ühtlustada nõuded koolituse lõpus väljastatavatele dokumentidele lihtsustamaks liikumist haridustasemete ja -liikide ning erinevate õppeasutuste vahel ja VÕTA rakendamist.	HTM	2009-2010
4.2.5 Täiskasvanute koolitaja/andragoogi kutsestandardi täiendamine	Kutsestandard viiakse vastavusse 8-tasemelise kvalifikatsiooni- raamistikuga.	ETKA Andras	2009-2011
4.2.6 Koolitajate koolituse läbiviimise finantseerimine	Täiskasvanute koolituse kvaliteedi tõstmiseks korraldatakse koolitusi ja seminare täiskasvanute koolitajatele ja koolituse korraldajatele ning valdkonnas tööle asuda soovijatele.	HTM, kaasatud EVHL, ETKA Andras	2009-2012
4.2.7 Soodustatakse ja arendatakse	Täiskasvanute koolituse edendamiseks arendatakse koostööd	HTM,	2009-2013

koostööd tasemeõppeasutuste täiendus- ja ümberõpet pakkuvate struktuuriüksuste vahel	ülkoolides, kõrgkoolides ning kutseõppeasutustes täiskasvanukoolitusega tegelevate spetsialistide vahel, sh ka koostöö eri haridustaseme asutuste vahel.	kaasatud õppe- ja koolitusasutused	
--	--	------------------------------------	--

Meede 4.3. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA)

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
4.3.1 Töötatakse välja ja hakatakse rakendama VÕTA põhimõtteid täiskasvanute üldharidusõpingutes	Võimaldab üldhariduses tunnustada inimeste teadmisi ja oskusi, olenemata nende omandamise viisist või kohast.	HTM	2009-2013
4.3.2 Tehakse ettepanekud VÕTA reeglite seadustamiseks kutseõppeasutuste jaoks, laiendatakse VÕTA rakendamist.	Tehakse ettepanekud seadusandluse täiendamiseks, et rakendada VÕTA-t, kutseõppeasutused kehtestavad VÕTA korrad. Koolitatakse kutseõppeasutustes VÕTA nõustamise ja hindamisega tegelema hakkavaid inimesi, et tagada VÕTA rakendumine.	HTM	2009-2013
4.3.3 Jätkatakse VÕTA rakendamist kõrghariduse taseme õppeasutustes	Tegeletakse VÕTA süsteemi pideva edasiarendamisega ning olemasolevate põhimõtete täiendamisega, rakendatakse rohkem tööalase kogemuse arvestamist.	HTM, kaasatud SA Archimedes	2009-2013
4.3.4 Töötatakse välja VÕTA edasiarendamise kontseptsioon	Tulevikukontseptsioonis kirjeldatakse põhimõtted VÕTA rakendamise laiendamiseks, haridusliikide vahel liikumise parandamiseks ja tööalase kogemuse arvestamise rakendamiseks.	HTM	2012-2013
4.3.5 Luuakse põhihariduseta inimestele võimalused keskkariduse omandamiseks ilma põhihariduse taset lõpetamata (üldhariduses inimestele vanuses 22+, kutsehariduses vanuses 20+)	Inimestele, kes tõendavad valmisolekut järgmisel tasemel õppimiseks, võimaldatakse õppima asumist ilma eelmist taset lõpetamata. Tegevus parandab õpimotivatsiooni ja aitab tuua haridussüsteemi tagasi need, kelle õpingud on katkenud. Töötatakse välja vastuvõtmise põhimõtted, sh testimine.	HTM	2009-2013
4.3.6 Luuakse kõrghariduseta inimestele võimalused VÕTA kaudu sisseastumiseks kõrghariduse II astmele	Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamise kaudu võimaldatakse magistritasemele sisenemine ilma eelmist haridustaset lõpetamata.	HTM	2011-2013

Meede 4.4. Õppimise vajalikkuse teadvustamine, teadlikkuse tõstmine õppimisvõimalustest

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
4.4.1 Arendatakse täiskasvanute karjääriteenuseid	HTMi ja SoMi koostöös arendatakse täiskasvanutele osutatavaid karjääriteenuseid, täiendatakse metoodikat ja koolitatakse spetsialiste. Töötukassa ja SA Innove tihedas koostöös teavitatakse õppimisvõimalustest täiskasvanuid. Käivitatakse piirkonnakeskne koostöö erinevate osapoolte vahel sh koolide, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning Töötukassa piirkondlike osakondade vahel.	HTM, kaasatud SoM, SA Innove, Töötukassa	2009-2013
4.4.2 Koolitusinfo kättesaadavaks tegemine	Täiskasvanute koolituse alamregistri loomine EHISes võimaldab koolitusinfo kättesaadavuse paranemist, annab selgema ülevaate tegutsevatest õppe- ja koolitusasutustest. Parandatakse koolitusinfo kättesaadavust õppeasutuste ⁸ kodulehekülgede kaudu.	HTM, kaasatud EVHL, kutseõppeasutused	2009-2013
4.4.3 Elanikkonnale elukestva õppe olulisuse teadvustamine, õppimisvõimaluste tutvustamine erinevate kanalite kaudu	Viiakse ellu ESF II perioodi programm „Täiskasvanuhariduse populariseerimine“. Iga aastaselt korraldatakse täiskasvanud õppija nädalat (TÕN) ja selle raames mitmeid üleriigilisi ja maakondlikke üritusi. Täiskasvanuhariduse populariseerimiseks kasutatakse meediakanaleid: televisioon, radio, trükimeedia.	ETKA Andras	2009-2012

EESMÄRK 5. TÄISKASVANUHARIDUSE JUHTIMINE OSAPOOLI KAASAVALT JA EFEKTIIVSELT

Meede 5.1. Täiskasvanuhariduse jätkusuutliku finantseerimise tagamine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
-----------	-----------------------------------	-----------	---------

⁸ Tagatakse ESF II perioodi programmide „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“ ning „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ raames koolitust korraldavate õppeasutuste kodulehekülgede olemasolu koolitusinfo kättesaadavuse tagamiseks.

5.1.1 Täiskasvanute tööalase koolituse rahastamise vastutusalade jaotuses kirjeldatud põhimõtete jätkamine	Jätkatakse täiskasvanute tööalase koolituse finantseerimist 10.01.2008 Elukestva õppe strateegia 2005-2008 lisas kinnitatud täiskasvanute tööalase koolituse vastutusalade jaotuses kirjeldatud põhimõtetel: MKM rahastab täiskasvanud elanikkonna koolitust ettevõtete kaudu, HTM õppe- ja koolitusasutuste kaudu, SoM töötute ja tööturu riskirühmade koolitust Töötukassa kaudu.	HTM, kaasatud MKM, SoM	2009-2013
5.1.2 Täiskasvanute tööalase koolituse riikliku koolitustellimuse rahastamise jätkamine kutseõppeasutustes, skeemi laiendamine kõrgkoolides	Tagatakse finantseerimise jätkusuutlikkus.	HTM	2009-2013
5.1.3 Täiskasvanute koolituse finantseerimisskeemide täiendamine	Õppeasutuste kaudu koolituste finantseerimise (pakkumispõhiste) skeemide kõrval töötatakse välja nõudluspõhised (inimeste vajadusi ja võimalusi arvestavad) finantseerimisskeemid. Töötatakse edasi õpikontode, koolituskaartide vms nõudluspõhiste skeemide loomise ideega, et parandada ligipääsu koolitusele.	HTM, kaasatud MKM, SoM	2009-2013
5.1.4 Maksusüsteemi kaudu õppimise toetamine ja soodustamine	Kaotatakse erisoodustust tööga seotud koolituselt (olenemata koolitusliigist), säilitatakse tulumaksusoodustust kõikidele koolitusliikidele (sh elukestva õppe võtmepädevuste omandamine).	HTM	2009-2013
5.1.5 Osakoormusega õppijatele õppelaenu võimaldamine	Töötatakse välja reeglistik võimaldamaks õppelaenu osakoormusega õppijatele, et vähendada õppijate valikut täiskoormuse kasuks vaid finantskaalutlustel.	HTM	2011

Meede 5.2. Täiskasvanuhariduse süsteemi mõjus juhtimine

Tegevused	Selgitused ja/või oodatav tulemus	Vastutaja	Tähtaeg
5.2.1 Uuringute ja analüüside läbiviimine	Uute uuringute ja analüüside planeerimiseks kaardistatakse olemasolevad. Läbiviidud uuringutest ja analüüsides teavitatakse avalikkust.	HTM	2009-2012
5.2.2 Osalemine rahvusvahelises täiskasvanute pädevuste hindamise programmis PIAAC (<i>Programme for International Assessment of Adult</i>	Eesti osalemine rahvusvahelises täiskasvanute pädevuste hindamise programmis PIAAC (<i>Programme for International Assessment of Adult</i>	HTM	2009-2012

programmis PIAAC	Competences). PIAAC uurib elanike arvutamisoskust, lugemisoskust ja probleemilahendusoskust tehnoloogilises keskkonnas. PIAACi eesmärkideks on mõõta kognitiivseid pädevusi, mis on usutavasti aluseks nii isiklikule kui ühiskondlikule edukusele; hinnata nende pädevuste seost sotsiaalse ja majandusliku toimetulekuga nii indiviidi kui ühiskonna tasandil.		
5.2.3 Regionaalsete üksuste rolli suurendamine täiskasvanute elukestva õppe võimaluste loomisel ja olemasolevatest võimalustest teavitamisel	Tehakse koostööd kohalike omavalitsuste ning maavalitsustega täiskasvanute koolituse edendamiseks ja kohalike omavalitsuste rolli täpsustamiseks täiskasvanute koolituse toetamisel. Tagatakse õppimisvõimaluste ja õppimisinfo parem kättesaadavus maakonniti. Tegevuse tulemuseks on kontseptsioon ja ettepanekud seadusandluse muudatusteks.	HTM	2010-2013
5.2.4 Euroopa Sotsiaalfondi programmide efektiivse juhtimise tagamine	Ellu viiakse kolm täiskasvanuhariduse programmi: „Täiskasvanuhariduse populariseerimine“, Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ ja „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“. Koostatakse ESF perioodi 2007-2013 avatud taotlusvooru meetme määrus.	HTM	2009-2013
2.6 Tehakse ettepanekud täiskasvanute koolituse seaduse (TÄKS) uuendamiseks	Valmistatakse ette uue TÄKSi eelnõu. Parandatakse mõisteid, täiendatakse mitteformaalse hariduse kontseptsiooni, sätestatakse õppekavade väljundipõhisuse nõue ning nõuded lõpudokumentidele, seadustatakse alus täiskasvanute koolituse alamregistri loomiseks EHISes jne.	HTM	2009-2011

ARENGUKAVA FINANTSPLAAN⁹

	Kulud (tuh kr)						Selgitused kulude kohta
	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku	
Arengukava finantsplaan kokku	381 990	427 663	458 630	428 598	365 828	2 062 709	
1. eesmärk kokku: TÖÖTURU OLUKORRA JA MAJANDUSSITUATSIOONI PARANDAMISELE KAASAAITAMINE TÄISKASVANUTE KOOLITUSE KAUDU	157 153	155 904	150 336	128 961	82 100	674 454	
Meede 1.1. Tööturukoolituse teenuse tõhustamine ja töötutele suunatud koolitusvõimaluste mitmekesistamine	151 405	146 160	140 940	122 820	79 452	640 777	ESF programmi "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007-2013" eelarves kajastuvad rahalised vahendid (SoM).
Meede 1.2 Koolituste pakkumine töö kaotamise ohus või alahõivatud inimestele						0	Kulud sisalduvad kutse- ja kõrghariduse tasemeõppe RKT ning HTMi eelarves ning vastavate valdkondade arengukavade finantsplaanides, lisaks sisalduvad kulud finantsplaanis meetme 3.1 tegevustes.
Meede 1.3. Täiskasvanutele pakutavate koolituste asjakohasuse tagamine	5 748	9 744	9 396	6 141	2 648	33 677	ESF programmi "Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007-2013" eelarves kajastuvad rahalised vahendid (SoM).
2. eesmärk kokku: HARIDUSSÜSTEEMI AVATUMAKS MUUTMINE TÄISKASVANUD ÕPPIJATELE TASEMEÕPPE PAKKUMISEL	74 968	78 231	79 820	81 408	82 996	397 423	
Meede 2.1. Üldhariduslikule õppele ligipääsu suurendamine	74 968	78 231	79 820	81 408	82 996	397 423	Rahalised vahendid on planeeritud üldhariduse valdkonna arengukavas. Rahastamine toimub riigieelarve KOVde tasandusfondi kaudu (hariduskulud, koolilõuna kulud, toimetuleku- toetused, koolieelsete munitsipaalasutuste toetused, sotsiaaltoetuste ning -teenuste osutamise toetus, täiendav toetus saarvaldadele ja saarelise osaga valdadele). Rahastamiskeemi on

⁹ Kõik finantsplaanis toodud maksumused on indikatiivsed ning toodud maksumused peavad mahtuma Riigi eelarvestrateegiaga 2009-2013 Haridus- ja Teadusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ja Sotsiaalministeeriumile ettenähtud piirsummasse.

	Kulud (tuh kr)						Selgitused kulude kohta
	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku	
							kirjeldatud PGS-i eelnõus. Erinevalt meetmest 1.2 on siin summad välja toodud.
Meede 2.2. Kutseharidusele ja kõrgharidusele ligipääsu suurendamine						0	Kulud sisalduvad kutse- ja kõrghariduse tasemeõppe RKT ning HTMi eelarves ning vastavate valdkondade arengukavade finantsplaanides.
3. eesmärk kokku: MITTEFORMAALSE ÕPPE VÕIMALDAMINE TÄISKASVANUTE KONKURENTSIVÕIME TÕSTMISEKS NING LOOVUSE, ANNETE, INITSIIATIIVI JA SOTSIAALSE VASTUTUSTUNDE ARENDAMISEKS	51 729	78 800	99 000	88 042	83 180	400 751	
Meede 3.1. Mitteformaalse (töölase ja vabaharidusliku) koolituse pakkumine	51 729	78 800	99 000	88 042	83 180	400 751	1. 2009-2012 ESF programmi "Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused" (<i>edaspidi HTMi programm</i>) raames korraldatavad koolituskursused. 2009 sisaldab vahendeid ka ESF I perioodi projektist (21,1 mln kr). 2012 planeeritud lisaks 15,8 mln kr RE vahendid kursuste läbiviimiseks, 2013 on kõik RE vahendid. 2. Kõrghariduse valdkonna ESF programmidest planeeritavad kulud, 2013 on kulud planeeritud riigieelarvest. 3. Primuse programmi üliõpilaste õpioskuste parandamisega seotud kulud ning VHL-i programmist Nordplus saadud toetus.
4. eesmärk kokku: KOOLITUSE KVALITEEDI JA PAINDLIKKUSE TAGAMINE, TEADLIKKUSE TÕSTMINE	27 636	28 644	29 367	14 724	12 782	113 153	
Meede 4.1. Koolituspakkumise ja koolituste sisu vastavusse viimine tööturu ja sihtgrupi vajadusega	2 013	3 273	4 273	111	0	9 670	1. ESF programmis "Kutsete süsteemi arendamine" kajastuvad kulud. 2. HTMi programmi RKT meetoodika analüüsi ja arendamisega seotud kulud.

	Kulud (tuh kr)						Selgitused kulude kohta
	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku	
Meede 4.2. Koolituse kvaliteedi tõstmine	5 871	5 409	3 735	1 023	0	16 038	1. HTMi programmi EHIS'e arendamisega ning vastava teavitamisega seotud kulud. 2. HTMi programmi erakoolitusasutuste kvaliteedi arendamisega seotud kulud + VHLi programmi vabahariduslike koolituskeskuste töö kvaliteedi hindamise ja võrgustiku arendusega seotud kulud (sh koolituse uuring, koolitusvajaduse ja uute sihtgruppide väljaselgitamine, õpikeskkonna arendus). 3. HTMi ja VHLi programmide õppekavade arendamisega (sh vastavate juhendmaterjalide koostamine HTM pr-s) seotud kulud. 4. ESF programmi "Täiskasvanuhariduse populariseerimine" (edaspidi Andrase) andragoogi kutsestandardi arendamisega seotud kulud. 5. Täiskasvanuhariduse valdkonna ESF programmide (HTMi, VHLi ja Andrase) raames korraldatavad koolitajate ja ekspertide koolituskursused.
Meede 4.3. Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine (VÕTA)	5 212	6 252	10 188	5 390	4 582	31 624	1. ESF avatud taotlusvoor. 2 ESF programmi "Kutsehariduse sisuline arendamine" kulud. 3. Primuse programmi kulud. 4. Tasemeõppe RKT-s sisalduvad kulud.
Meede 4.4. Teadlikkuse tõstmine õppimisvõimalustest, õppimise vajalikkuse teadvustamine	14 540	13 710	11 171	8200	8200	55 821	1. ESF programmi "Karjääriteenuste süsteemi arendamine" vahendid, mis on mõeldud metoodika, koolituse jt arendustegevuste peale (kogusumma 41 mln krooni). 2. VHLi programmi vabahariduslike koolituskeskuste kodulehekülgede loomise ning uuendamisega seotud kulud. 3. Andrase programmi teavituskulud.

	Kulud (tuh kr)						Selgitused kulude kohta
	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku	
5. eesmärk kokku: TÄISKASVANUHARIDUSE JUHTIMINE OSAPOOLI KAASAVALT JA EFEKTIIVSELT	75 704	91 284	105 307	120 663	109 970	502 928	
Meede 5.1. Täiskasvanuhariduse jätkusuutliku finantseerimise tagamine	72 600	77 600	87 600	104 810	106 970	449 580	<p>1. Rahalised vahendid MKM valitsemiala eelarve kaudu ("Teadmiste ja oskuste arengu-programm") - aastas soovitakse keskmiselt koolitada ca 3 500 inimest ning avatud taotlusvooru raames on seatud eesmärgiks koolitada ca 650 ettevõtjat aastas. SoMi kulud kajastuvad teiste tegevuste juures. 2. Finantseerimiskeemide täiendamiseks on 2012.a planeeritud täiskasvanute tööalase koolituskursuste mahust 1/3, 2013.a 1/2. 3. 2008. aastal olid tööalase tasemekoolituse ning vabahariduslike koolituskursuste erisoodustusmaksud kokku ca 19 mln kr. 2009-2013 on riigieelarvesse laekumata jäävateks maksudeks siin prognoositud 2/3 2008. a mahust (s.o planeeritavalt seotud tööalase tasemekoolitusega). 4. 2008. aastal oli EHS'e andmetel osakoormusega õppijaid kutse- ja kõrghariduses kokku 9314. Osakoormusega õppijate arv võib järgnevatel aastatel suureneeda, aga seda peamiselt täiskoormusega õppijate arvelt, kes seni juba on saanud õppelaenu. Seega nende arvelt koormus riigieelarvele ei suurene. Täiskoormusega õppe eelistamisel osakoormusega õppele oligi oluliseks argumendiks õppelaenu saamine. Teadaolevalt kasutas 2007/2008. õppeaastal õppelaenu võtmise võimalust 34,8% täiskoormusega õppuritest. Eeldusel, et osakoormusega õppijaist kasutab õppelaenu saamise võimalust sama palju, siis saame õppurite arvuks 3241. Makseraskusi on ca 1,8%-l õppelaenu</p>

	Kulud (tuh kr)						Selgitused kulude kohta
	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku	
							võtjatest. Eeldades, et ka osakoormusega õppijatest tekivad makseraskused samal %-l, võib nõue pöörduda riigi vastu vähem kui 60-l juhul aastas. Täiendav koormus riigieelarvele võib rakenduda 2013.a II poolaastal (2012 rakendub, esimesed lõpetajad 2012 suvel, tagasimaksete algus 2013 suvel, arvestus 30 tuh krooniga).
Meede 5.2. Täiskasvanuhariduse süsteemi mõjus juhtimine	3 104	13 684	17 707	15 853	3 000	53 348	1. HTMi programmi uuringute ja analüüside läbiviimisega seotud kulud. 2. PIAAC programmiga seotud kulud. 3. ESF avatud taotlusvoor. 4. HTMi eelarve.

ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, JUHTIMINE JA SEIRE

Käesoleva arengukava on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi kutse- ja täiskasvanuhariduse osakonna täiskasvanuhariduse talitus. Arengukava on heaks kiitnud Täiskasvanuhariduse Nõukogu, mis on Vabariigi Valitsust täiskasvanuhariduse küsimustes nõustav kogu ja kuhu kuuluvad ministeeriumide, tööandjate ja töövõtjate, õppe- ja koolitusasutuste, nende katusorganisatsioonide esindajad ja täiskasvanud õppijate esindaja.

Arengukavas kavandatud tegevuste elluviimise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium, erandiks on esimese eesmärgi meetmed ja tegevused, mis hõlmavad nii Sotsiaalministeeriumi kui ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi haldusala ja kus vastutajateks on nimetatud ministeeriumid. Sotsiaalministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastutusel olevad tegevused on nendega kooskõlastatud.

Arengukava rakendatakse rakendusplaani alusel, kus on esitatud konkreetsed tegevused ja maksumused aastate lõikes. Arengukava perioodil koostatakse kaks rakendusplaani, aastateks 2009-2011 ja 2011-2013. Rakendusplaanid esitatakse kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele. Rakendusplaanid esitatakse enne valitsusele esitamist heakskiitmiseks Täiskasvanuhariduse Nõukogule.

Kui ilmnevad asjaolud, millest tulenevalt ei ole võimalik või otstarbekas arengukavas seatud tegevusi ellu viia, algatab HTM arengukava muutmise. Arengukava muudatusettepanekud arutatakse läbi Täiskasvanuhariduse Nõukoguga ja esitatakse kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele.

Põhilised asutused arengukava elluviimisel lisaks vastutavatele ministeeriumidele, teistele kaasatud ministeeriumidele (Rahandusministeerium) ja Riigikantseleile on Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon ANDRAS, Eesti Vabaharidusliit, Kutsekoda, täiskasvanute gümnaasiumid, kutseõppeasutused ja kõrgkoolid.

Haridus- ja Teadusministeerium esitab Vabariigi Valitsusele aruande arengukava täitmisest iga kahe aasta tagant. Enne valitsusele esitamist annab HTM arengukava aruande tutvumiseks Täiskasvanuhariduse Nõukogule.

KASUTATUD LÜHENDITE LOETELU

EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EHIS – Eesti Hariduse Infosüsteem

ESF – Euroopa Sotsiaalfond

ETKA Andras – Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsioon Andras

EVHL – Eesti Vabaharidusliit

EÕS 2005-2008 – Elukestva õppe strateegia 2005-2008

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium
KHS - Kutseharidusstandard
KOV – Kohalik omavalitsus
KÕS – Kutseõppeasutuse seadus
MKM – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
pa - poolaasta
PGS – põhikooli- ja gümnaasiumiseadus
PIAAC – rahvusvaheline täiskasvanute pädevuste hindamise programm (*Programme for International Assessment of Adult Competences*)
RE – riigieelarve
REKK – Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
RKT – riiklik koolitustellimus
SoM – Sotsiaalministeerium
TLS – töölepinguseadus
TÕN – täiskasvanud õppija nädal
TÄKS – täiskasvanute koolituse seadus
VÕTA – varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine
VV – Vabariigi Valitsus
ÕA – õppeasutused